

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені Г. С. СКОВОРОДИ**

ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

***МОДЕРНІЗАЦІЯ СТРУКТУРИ ТА ЗМІСТУ
ЕКОНОМІЧНОЇ ОСВІТИ НА ЗАСАДАХ
КОМПЕТЕНТНІСНОГО ПІДХОДУ***

**МАТЕРІАЛИ
науково-методичного семінару
викладачів економічного факультету
ХНПУ імені Г.С.Сковороди**

Харків 2016

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ РЕФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ОСВІТИ

Прокопенко І.Ф., д.п.н., академік, Поплавський М. В., ст. викладач

У сучасній Україні відбувається модернізація всіх рівнів освіти, що багато в чому пов'язано з переходом організації національного освітнього процесу на принципи Болонської декларації. Вищі навчальні заклади — це інститути суспільства, які є як хранителями традицій даного суспільства, так і каталізаторами змін практично в усіх сферах соціального та економічного життя будь-якого соціуму.

Економічна сфера є однією з найбільш пріоритетних при підготовці фахівців вищої кваліфікації, так як забезпечує сталий розвиток як економіки окремих господарюючих суб'єктів, так і сталий економічний розвиток країни.

Відбуваються глобальні зміни в системі управління господарюючими суб'єктами, адаптація функціональних управлінських підсистем бухгалтерського обліку, статистики, економічного аналізу до міжнародних стандартів також зажадали інновацій у сфері вищої і післявузівської професійної освіти в цих областях. Перетворення спрямовані, перш за все, на інтеграцію освіти, науки і виробництва з метою пріоритетного розвитку наукових досліджень, інноваційних розробок, орієнтованих на становлення економіки і суспільства, заснованих на знаннях [1].

Формування нового проекту освітніх стандартів третього покоління пов'язано не тільки з підвищенням рівня викладання загальноосвітніх і спеціальних дисциплін, а й якісним переосмисленням курсів, що читаються. Найбільш затребувані в умовах ринкових відносин аналітичні кадри, які сьогодні мають можливість отримувати кваліфікацію економіст за фахом «Економіка і управління на підприємстві», «Фінанси і кредит» та «Бухгалтерський облік, аналіз і аудит». Аналітична функція в системі управління підприємством займає одне з центральних місць і дозволяє приймати оптимальні управлінські рішення.

Управлінські рішення і дії повинні бути засновані на точних розрахунках, глибокому і всебічному аналізі. Жодне організаційне, технічне та технологічне рішення або захід не має здійснюватися до тих пір, поки не обґрунтована його економічна доцільність. Тим більше, що в економічних службах сучасних підприємств розширюється використання економіко-математичного апарату, новітніх програмних продуктів, комп'ютерної техніки, інформаційних баз даних, довідково-пошукових інформаційних систем. Недооцінка ролі управлінського аналізу, помилки в планах і управлінських діях можуть принести істотні втрати. Саме аналіз дозволяє формувати всю необхідну ділову інформацію: маркетинговий аналіз — про ринки; виробничий аналіз — про основні доходи і видатки за підрозділами; фінансовий — про фінансові зобов'язання, прибутковість та рух капіталу [2].

У навчальних планах з підготовки фахівців економічних спеціальностей в останні роки з'явилися дисципліни, які дозволяють підвищити якість підготовки аналітичних кадрів: функціонально-вартісний аналіз, фінансовий аналіз, фінансовий аналіз в антикризовому управлінні. Однак реальні потреби українських підприємств вимагають підготовки фахівців, які б займалися побудовою ефективної системи оцінки і контролю прийнятих управлінських рішень на основі даних бухгалтерського, оперативного і статистичного обліку. Це зажадає подальшої трансформації навчальних планів основних напрямків економічної спеціальності, а можливо і створення нових найбільш затребуваних спеціальностей в аналітичній області.

У Методичних рекомендаціях з розробки фінансової політики підприємства йдеться: «Одне із завдань фінансової реформи — перехід до управління фінансами на основі аналізу фінансово-економічного стану з урахуванням постановки стратегічних цілей діяльності підприємства, адекватних ринковим умовам, і пошук шляхів їх досягнення» [2].

Результати досліджень показують, що тільки близько 50% сучасних українських підприємств використовують методику комплексного і системного аналізу, ще менш 10% компаній використовують програми та додатки з

економічного аналізу, а середні і малі підприємства, на жаль, практично не проводять аналітичні процедури, що ускладнює, а в деяких випадках, і не дозволяє створити ефективну систему оцінки та контролю прийнятих управлінських рішень. Управлінський персонал цих компаній змушений покладатися на досвід і знання менеджерів, які часто мають дуже розмите уявлення про такі області економічних знань як бухгалтерський облік, економічний і управлінський аналіз, аудит. Основні причини такої побудови системи управління підприємством: невиправдана економія фінансових ресурсів на аналітичні кадри, а також відсутність професійних аналітиків.

При цьому в підготовці професійних кадрів важливу роль відіграє забезпеченість аудиторій і лабораторій навчального закладу необхідним обладнанням, комп'ютерною технікою тощо, але без висококваліфікованого професорсько-викладацького складу кафедр домогтися високого результату неможливо. Довготривале підтримання високої якості підготовки фахівців можливо не тільки шляхом професійної перепідготовки професорсько-викладацького складу кафедр, а й шляхом отримання другої і третьої суміжного професійної освіти. Найбільш доцільним рішенням цього завдання є співпраця викладачів кафедр і профільних підприємств і організацій, провідні фахівці яких — випускники кафедр даного освітнього закладу [1].

Таким чином, забезпечуючи своїх випускників знаннями і навичками, необхідними для успішного кар'єрного росту, кафедри отримують доступ до ресурсів, що забезпечує їх власне довгостроковий і сталий розвиток.

Сьогодні вимоги реформування освіти найбільш важливі в розвитку економічної освіти в Україні, яке живить економічні реформи ідеями, наукою, кадрами.

Економічна освіта повинна зміцнювати творчий потенціал економіки. Це головне завдання розвитку економічної освіти.

У підготовці фахівців в області економіки вирішальну роль відіграє кваліфікація викладачів, їхній потенціал економічного мислення, глибоке

розуміння сучасних тенденцій економічного розвитку, педагогічне мистецтво, інноваційний підхід до освітнього процесу, психологічна культура [4].

Але в зв'язку з ростом кількості економічних факультетів і вузів виникає дефіцит професійно підготовлених викладацьких кадрів економічного профілю. Економічні, соціальні, психологічні дисципліни спішно освоюють люди з інших областей знань. Вони переносять і відповідну типологію мислення. Це не може не відбиватися на якості економічної освіти, його глибині і концептуальності.

Разом з тим система підвищення кваліфікації викладацького складу вищих навчальних закладів сьогодні працює погано.

Потрібні спеціальні заходи щодо поліпшення підготовки викладацьких кадрів економічного профілю. До них можуть ставитися заходи контролю, мотивування, нормативи обов'язкового відсотка штатних викладачів та ін.

Можна поставити проблему і ширше. Треба розробити систему підготовки нового покоління викладачів з економічних і управлінських дисциплін. І в цій системі звернути головну увагу на структуру і глибину знань, педагогічні навички, творчий потенціал, нові технології освіти, методологічну культуру.

У процесах проведення економічної реформи помітно підвищується інтерес до економічних спеціальностей. Кількість учнів зростає високими темпами, виникають нові недержавні інститути, збільшується мережа регіональних вузів [3].

Ці тенденції можуть призвести до зниження якості підготовки фахівців в області економіки і управління, якщо не буде чітко і ефективно працювати система ліцензування та атестації економічних спеціальностей.

Якість економічної освіти залежить від багатьох факторів, серед яких провідну роль відіграє склад спеціальностей.

При загальному зменшенні складу спеціальностей в системі вищої освіти кількість економічних спеціальностей необхідно збільшити і скорегувати їх склад, враховуючи потреби економіки і сучасні тенденції розвитку економічних павук. В існуючому переліку спеціальностей вони не збалансовані за

структурою актуальних проблем і ключовими областями розвитку. Економічні спеціальності займають найменшу частку, тоді як потреба в різних фахівцях економічного профілю зростає високими темпами [3].

Склад спеціальностей — це дзеркало, яке відображає систему суспільних цінностей, розуміння або нерозуміння тенденцій суспільного розвитку. Структура і склад спеціальностей повинні відображати не тільки прагматичні потреби, але також науковий підхід до організації освіти. Не можна безсистемно нарощувати кількість спеціальностей, додавати нові, не коригуючи всю їх структуру.

Порядок відкриття спеціальностей повинен спиратися не просто на думки авторитетів або амбіції окремих вузів, а на розроблену систему критеріїв, за якими можна проводити незалежну експертизу.

Існуюча система управління економічною освітою в цілому відповідає потребам його ефективного функціонування і не потребує революційних перетворень. Міністерство освіти і науки забезпечує регулюючу роль держави в розвитку освітніх процесів і інтереси особистості і суспільства в організації освіти. Однак в діяльності міністерства іноді спостерігається непослідовність, відсутність єдності підходів до вирішення ключових проблем, невизначеність в стратегії розвитку освіти, схильність до впливу окремих вузів.

В управлінні економічною освітою головна увага має бути приділена розвитку технологій і якості освіти. В даний час багато говориться про ці завдання, але не відпрацьована ефективна система мотивування їх практичної реалізації [4].

Проблема технологій і якості освіти включає великий спектр завдань. Важливе місце в них займає підготовка сучасних підручників з економічних і управлінських дисциплін. Сьогодні багато випускається підручників. І це не погано. Нехай будуть підручники різноманітними, нехай буде їх великий вибір, нехай потреба і попит регулюють їх підготовку і видання. Але всі вони дуже схожі один на одного і орієнтовані на застарілі технології освітніх процесів: читання і запам'ятовування, абсолютну безпроблемність. Часто зустрічається

безсистемність подання матеріалу, стиль безспірності усталеного знання, питання для повторення, а не для роздумів і т. ін. [2].

Необхідні спеціальні заходи щодо мотивування розробки підручників нового покоління. Їх головними особливостями повинні бути проблемність, конструктивність, візуалізація, творчий підхід, ситуаційність (кейси), супровід комп'ютерними програмами навчання, концептуальність (логіка), конструктивна психологія сприйняття та ін.

Розвиток освіти в галузі економіки і управління не може здійснюватися на основі спорадичних спалахів амбітної активності окремих економічних вузів. Необхідна програма такого розвитку повинна бути розрахована на найближчі 5 років.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Потрібні зміни: зміст і завдання освітніх реформ [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.pravda.com.ua/articles/2015/01/27/7056516/?attempt=1>
2. Реформа системи освіти [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.eba.com.ua/static/members_reviews/Case_Study_17_02_2013_UKR.pdf
3. Стратегія реформування вищої освіти в Україні до 2020 року (проект) [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.tnpu.edu.ua/EKTS/strate2014.pdf>
4. Якою буде реформа освіти в Україні [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://hvylya.net/analytics/politics/valeriy-pekar-yakoyu-bude-reforma-osviti-v-ukrayini.html>